

RAIMO KINOS

Tervaportin apteekki. Kuva julkaistu Galenos-lehdessä nro. 2, 1966. Orionin arkisto.

Hartolan apteekkihistoriikki kurkistaa myös naapurikuntiin

Anna-Kaisa Kallio

KIRJA

Satumaarit Myllyniemi "Jos tämä ei auta, niin lähtee henki!" Hartolan apteekkiperinnettä ja terveystieteitä vuodesta 1903. Otavan kirjapaino 2022, 208 sivua.

Hartolan apteekkiperinteen uutuushistoriikin nimi on suorastaan tyrmäävä: *Jos tämä ei auta, niin lähtee henki.* Nimi viittaa Hartolan pitkäaikaiseen apteekkarin **Usko Koskinen-Tervaporttiin** (1941–1986), joka luovutti näillä saatesanoilla asiakkailleen itse valmistamaansa yskänlääkettä. Hartolan apteekkarin **Minna Itkosen** alullepanema ja kustantama historiikki pohjautuu suomalaisten arkistojen ja museoiden asiakirja-, muistitieto- ja valokuvakokoelmiin. Kulttuuriantropologi **Satumaarit Myllyniemi** on käynyt arkistoja ja dokumentteja huolella läpi. Myllyniemi kirjoittaa parhail-

laan väitöskirjaa Turun yliopiston folkloristiikan oppiaineeseen. Apteekkiperinteestä hän on julkaissut aiemmin vuonna 2007 valmistuneen Hyrynsalmen apteekkihistoriikin *Rohtola*.

Myllyniemi on lähestynyt apteekkiperinnettä 1900-luvun alusta nykyhetken paikallisyhteisön näkökulmasta. Hän on pohtinut muun muassa asukkaiden, apteekkarien ja lääkärin vuorovaikutussuhdetta ja viranomaispäätösten seurauksia yhteisölle.

Kirjaa varten on haastateltu 29 henkilöä, jotka ovat joko itse työskennelleet Hartolan apteekissa tai joilla on muistoja seudun apteekkiperinteestä tai paikkakunnalla vaikuttaneista apteekkareista. Apteekin vaiheiden käsittely ihmisten kautta on onnistunut lähestymistapa. Kirjassa on esitelty kiinnostavia persoonia vuosien varrelta, ja apteekin lähipenneyttä käsitellään ihmisläheisesti, paikallisille tuttuja kasvoja kautta.

Myllyniemi pitää itseään onnekaana tutkijana siinä mielessä, että

Hartolan apteekin 1900-luvun alkupuolen asiakirja-aineisto on ollut erityisen rikas. Hän kirjoittaa, että dokumentteja on säilynyt tuolta ajalta paljon ja niissä on varsinaisen asiasisältönsä lisäksi laeja, maalailevia ja rohkeita kuvia aikalaisten elämästä.

Toisen maailmansodan jälkeisissä dokumenteissa ilmaisu on köyhtynyt, ja sanamuodot muuttuneet harkituiksi. Moni asiakirja liittyy johonkin ongelmaan, sillä jos asiat sujuivat hyvin, apteekkihenkilökunnalla ei ollut tarvetta käydä kirjeenvaihtoa ylimpien päättäjien kanssa.

Toivottavasti kirja löytää lukijoita myös Hartolan naapurikunnista, sillä kiinnostavinta luettavaa on

HISTORIIKKI

Hartolan haara-apteekki Heinolan ja Joutsan kiistakapulana

- Heinolan kanta-apteekki perusti Hartolaan haara-apteekin vuonna 1903. Apteekki sijaitsi Tainionvirran varrella, vanhan meijerisillan korvalla. Hartolan sijainti Heinolan piirilääkäripiirin keskipisteessä oli houkutteleva.
- Heinolan ja Joutsan apteekkareiden välille puhkesi haara-apteekista tulenkatkuisen riita vuonna 1912. Kun Hartolaan valmistui vuonna 1913 uusi kirkko, siirtyi kirkonkylä kilometrin verran Joutsan suuntaan. Silloin luvan haara-apteekin pi-

toon sai Joutsan apteekki.

- Keskeisestä sijainnistaan huolimatta Hartola oli naapurikuntiin verrattuna apteekin ja terveydenhuollon suhteen pitkään lapsipuolen asemassa. Kunnanlääkäritilanne vakiintui uomiinsa vasta vuonna 1918, ja silloin apteekin tarve kasvoi.
- Vuonna 1919 Hartolan apteekki itsenäistyi. Apteekki on palvellut hartolalaisia jo yli vuosisadan ajan yhtäjaksoisesti.

Lähde: Hartolan apteekkihistoriikin tiedote

selkeästi Hartolan haara-apteekin joutuminen Heinolan ja Joutsan kanta-apteekkien kiistakapulaksi vuonna 1912. Lukija pääsee myös kurkistamaan esimerkiksi juomakulttuuriin ja nimistöhistoriaan yli kuntarajojen.

Kalervo Sammalvehrän graafisen suunnittelun ansaitsee kiitosta ja houkuttelee tarttumaan kirjaan useamman kerran. Kuvamateriaalin hankkimisessa on nähty paljon vaivaa, sillä kirjassa on kuvia

useista eri lähteistä ja arkistokokoelmista. Otteet apteekkarien kirjeenvaihdosta vievät lukijan omien esivanhempien aikaiseen aikaan. Toisaalta kuvamateriaalin runsaus voi houkuttaa kirjan sivujen selailuun lukemisen ja syventymisen sijaan.

Teoksen loppuosasta kannattaa lukea apteekkarin Minna Itkosen puhutteleva kuvaus koronapandemian vaikutuksesta pienen apteekin arkeen.